

E. N. DZELÉPY : «L'AFFAIRE HEUSINZER»

Bruxelles 1962

Ο Έλληνας διεθνολόγος Ε. Ν. Ντζελέπης είναι μιὰ αναγνωρισμένη και πολὺ γνωστὴ φυσιογνωμία σὲ ὅλη τὴ Δυτικὴ Εὐρώπη. Δυστυχῶς μόνο στὴν πατρίδα του, τὴν Ἑλλάδα, ἀγνοεῖται τὸ πλούσιο ἔργο του. Είναι ἕνας ἀπὸ ἐκείνους τοὺς δημοσιολόγους πού ἔγκαιρα ἀπέδειξαν τὸ πραγματικὸ πρόσωπο τοῦ φασισμού, πού ἔδωσαν σωστὴ ἐρμηνεία στὸ δράμα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου τῆς Ἰσπανίας, πού φώτισαν τὸν ρόλο τῆς διπλωματίας τοῦ δολλαρίου πρὶν ἀπὸ τὸν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο. Είναι ἀπὸ τοὺς λίγους πού ἔκαναν τὸ 1941 γνωστὴ σὲ ὅλη τὴν Εὐρώπη, τὴν ἑλληνικὴ λαϊκὴ ἐποποιία. Μεταπολεμικὰ μὲ τίς μελέτες του ἀξιόλογη ὑπηρεσία προσέφερε στὴν προσπάθεια τῆς μὴ ἀναβίωσης τοῦ φασισμού καὶ τοῦ γερμανικοῦ ρεβανσισμού, στὴν καταπολέμηση τῶν ἀτομικῶν ἐξοπλισμῶν. Γενικὰ τὸ ἔργο τοῦ Ε. Ν. Ντζελέπη ἔχει βαθειὰ ἐκτιμηθεῖ ἀπὸ τὸν ἐπιστημονικὸ κόσμο καὶ τὴν κοινὴ γνώμη τῆς Εὐρώπης. Ὁ δρ. Robert SHWEITZER ἀξιολογώντας ἕνα ἀπὸ τὰ τελευταῖα ἔργα του πού φέρνει τὸν τίτλο «Desatomiser L'Europe» χαρακτηριστικὰ ἔγραφε: «Ποτὲ δὲν ἔχω διαβάσει ἕνα κείμενο τόσο ὀλοκληρωμένο, τόσο πιστὸ καὶ τόσο καθαρὸ ὅπως αὐτό». Ἡ διαύγεια καὶ ἡ διαλεκτικότητα τῆς σκέψης, ἡ σύλληψη τῶν προβλημάτων στὴν οὐσία τους, τὰ τεκμηριωμένα συμπεράσματα, εἶναι ἀναμφισβήτητα προσόντα τοῦ συγγραφέα, προσόντα πού χαρακτηρίζουν τὸ σύνολο τοῦ ἔργου του.

Στὸ τελευταῖο βιβλίο τοῦ Ντζελέπη «L'affaire Heusinger», διερευνᾶται τὸ ὄλο πρόβλημα τῆς ἀνάδειξης τοῦ χθεσινοῦ χιτλερικοῦ ἡγέτη στρατηγοῦ Χόζινγκερ, σὲ ἀνώτατο στέλεχος τοῦ μεταπολεμικοῦ δυτικογερμανικοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ ΝΑΤΟ. Γιὰ τὸν συγγραφέα κέντρο προσοχῆς δὲν εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ χιτλερικοῦ στρατηγοῦ. Σωστὰ βλέπει ὅτι ἡ ζωὴ καθὲ ἀτόμου ἐνσωματώνει κοινωνικὲς καταστάσεις καὶ συνθῆκες. Ὁ Χόζινγκερ καὶ ἡ ζωὴ του μελετῶνται ἀπὸ τὸν Ντζελέπη σὰν τεκμήρια στὴν ἀνάλυση τῶν μεταπολεμικῶν ἐξελίξεων στὴ Δύση. Ὁ συγγραφέας μᾶς δείχνει πὼς τὸ ποιὸν καὶ ἡ δράση τοῦ Χόζινγκερ ἀντανაკλοῦν τίς συνθῆκες καὶ τὰ αἷτια ἐκείνα πού ἔφεραν στὸ τιμόνι τοῦ δυτικογερμα-

νικοῦ κράτους καὶ στὶς ἡγετικὲς θέσεις τοῦ δυτικοῦ κόσμου τοὺς χιτλερικούς.

Μετὰ τὸ τέλος τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου οἱ ΗΠΑ καὶ οἱ ἄλλες δυτικὲς δυνάμεις ἄλλαξαν τὴν ἀντιφασιστικὴ πορεία τους καὶ ἄρχισαν συστηματικὲς προσπάθειες γιὰ τὴν ἐξουδετέρωση, μὲ κάθε μέσο, τῶν ἐπιτυχιῶν τῶν σοσιαλιστικῶν χωρῶν. Ἄρχισε ἕνα νέο στάδιο στὴν σύγχρονη ἱστορία, τὸ στάδιο τοῦ ψυχροῦ πολέμου. Σ' αὐτὸ ἀνατέθηκε ἀπὸ τίς ΗΠΑ στὴ Δυτικὴ Γερμανία, ὁ ρόλος τῆς κύριας ψυχροπολεμικῆς δυνάμεως στὴν Εὐρώπη. Τὰ ἀμερικανικὰ μονοπώλια ἀναστήλωσαν τὸ οἰκονομικὸ - πολεμικὸ δυναμικὸ τοῦ γερμανικοῦ ρεβανσισμού καὶ ὁ ἐπανεξοπλισμὸς τοῦ γερμανικοῦ ἐπιθετικοῦ μιλιταρισμοῦ ἔγινε ἀναμφισβήτητο γεγονός. Φορεῖς αὐτῆς τῆς ἐξέλιξης δὲν μπορούσαν νὰ ἦταν παρὰ τὰ παλιὰ χιτλερικὰ στοιχεῖα, οἱ ἄνθρωποι τοῦ πολέμου καὶ τοῦ γερμανικοῦ ρατσισμού. Ὅλα τὰ ναζιστικὰ στοιχεῖα στελέχωσαν τὸ μεταπολεμικὸ δυτικογερμανικὸ κράτος. Οἱ ἐξουσίες συγκεντρώθηκαν στὰ χέρια τῶν γενικῶν διευθυντῶν τῶν ὑπουργείων τῆς κυβέρνησης τῆς Βόννης, πού στὴν πλειοψηφία τους εἶναι γνωστοὶ Ναζί. (Ἀπὸ τοὺς 25 οἱ 15 εἶναι χιτλερικοὶ ἡγέτες). Τὰ τρία τέταρτα τῶν δικαστῶν τῆς Δυτικῆς Γερμανίας εἶναι στελέχη τοῦ ναζιστικοῦ κόμματος. Ὅλοι οἱ ἡγέτες τοῦ δυτικογερμανικοῦ στρατοῦ ὑπῆρξαν ἐπιτελεῖς τοῦ Χίτλερ. Φυσικὸ λοιπὸν ἦταν νὰ ἀνατελεῖ καὶ πάλι τὸ ἄστρο τοῦ Χόζινγκερ. Τὸ 1950 ὅταν τὸ ΝΑΤΟ ἀπεφάσισε τὸν ἐπανεξοπλισμὸ τῆς Δυτικῆς Γερμανίας, ὁ Ἀντενάουερ ἀνέθεσε στὸν Χόζινγκερ τὴν δημιουργία τῆς νέας Βέρμαχτ. Ἡ ἀνατολὴ τοῦ ἄστρου τοῦ Χόζινγκερ δὲν ἀποτελεῖ ἀνεξήγητο φαινόμενο οὔτε καὶ δυσκολοκατανόητο. Ἡ τροχιά ὅμως πού ἀκολουθεῖ δὲν εἶναι καὶ τόσο ἀντιληπτὴ σὲ ὅλους. Σήμερα ἡ ἐξακρίβωση τῶν παραγόντων πού καθορίζουν τὴν τροχιά Χόζινγκερ, ἀποτελεῖ βασικὸ πρόβλημα τῶν σύγχρονων παγκοσμίων ἐξελίξεων καὶ τοῦτο γιὰτὶ οἱ παράγοντες αὐτοὶ συνταυτίζονται μὲ ἐκείνους πού ρυθμίζουν τὴν πολιτικὴ τῆς Δύσης. Ὁ Ε. Ν. Ντζελέπης μὲ τὸ ἔργο του «Ἡ ὑπόθεση Χόζινγκερ» ἔρχεται ἀκριβῶς νὰ ἐκπληρώσει αὐτὸ τὸ καθήκον.

Στὸ βιβλίον τοῦ ὁ Ντζελέπης ἀρχίζει μὲ τὴν ἐξέταση τοῦ γεγονότος τῆς τοποθέτησης τοῦ γενικοῦ ἐπιθεωρητῆ τοῦ δυτικογερομανικοῦ στρατοῦ, στρατηγοῦ Χόζινγκερ, στὴν θέση τοῦ Προέδρου τοῦ μόνιμου στρατιωτικοῦ Συμβουλίου τοῦ ΝΑΤΟ. Ἔτσι ὁ συγγραφέας ἀρχίζει ν' ἀσχολεῖται μὲ τὸν χιτλερικό στρατηγό, μελετώντας τὶς τελευταῖες «ἐπιτυχίες» του καὶ ὄχι τὰ πρῶτα βήματα τῆς στρατοκρατικῆς καριέρας του. Δὲν ἀκολουθεῖ δηλαδὴ τὸ συνηθισμένο δρόμο τῆς χρονολογικῆς ἐξέλιξης, ἀλλ' ἀντίθετη πορεία. Κατὰ τὴν γνώμη μας εἶναι μιὰ σωστὴ διαλεκτικὴ μεθοδολογικὴ ἀντιμέτωπιση τοῦ δοσμένου προβλήματος. Καὶ τοῦτο γιὰτὶ ὁ διορισμὸς τοῦ Χόζινγκερ στὴν ἀνώτατη αὐτὴ θέση τοῦ ΝΑΤΟ, περικλείνει μέσα της τὰ πιὸ οὐσιαστικὰ στοιχεῖα τοῦ θέματος. Δείχνει ποιὰ εἶναι ἡ σημερινὴ θέση τῆς Δυτικῆς Γερμανίας στὸν δυτικὸ κόσμον καὶ ποιὰ εἶναι τὰ πραγματικὰ σχέδια καὶ οἱ σκοποὶ τῶν κύκλων τοῦ ΝΑΤΟ. Ὁ Ντζελέπης μᾶς λέει ὅτι μὲ τὴν ὀνομασία τοῦ Χόζινγκερ σὰν Προέδρου τοῦ μόνιμου στρατιωτικοῦ Συμβουλίου τοῦ ΝΑΤΟ, ἡ Δυτικὴ Γερμανία ἀποκτᾷ ἰσοτιμία μὲ τὶς ΗΠΑ, τὴν Ἀγγλία καὶ τὴν Γαλλία καὶ ὁ δυτικογερομανικός στρατὸς μιὰ θέση στρατιωτικῆς σημασίας μέσα στὸ ΝΑΤΟ (βλ. σ. 4). Ἡ Δυτικὴ Γερμανία ἀπὸ τὸ 1960, χρόνον τοῦ διορισμοῦ τοῦ Χόζινγκερ στὴν πιὸ πάνω θέση, ἔγινε ἀποφασιστικὸς παράγοντας τοῦ ΝΑΤΟ. Ἡ ἀναστήλωση τοῦ οἰκονομικοῦ δυναμικοῦ τοῦ γερομανικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, ἔφερε τὴν Δυτικὴ Γερμανία στὶς πρῶτες καθοδηγητικὰς πολιτικὰς καὶ οἰκονομικὰς θέσεις τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ ἡ ἀναβίωση τοῦ γερομανικοῦ μιλιταρισμοῦ, τὴν χιτλερική καμαρίλα στὴν ἡγεσία τοῦ ΝΑΤΟ. Ὁ Χόζινγκερ καὶ ἄλλοι χιτλερικοὶ στρατηγοὶ ἔγιναν ἡγέτες τοῦ ΝΑΤΟ καὶ πρόεδρος τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, ὁ Γερομανὸς δρ. Βάλτερ Χαλλστέιν.

Ἀλλὰ γιὰτὶ οἱ δυτικογερομανοὶ μιλιταριστὲς ἐμπιστεύθηκαν τὴν σημαντικὴ αὐτὴ θέση στὸν Χόζινγκερ καὶ γιὰτὶ οἱ μεγάλες δυνάμεις τοῦ ΝΑΤΟ τὸν ἀνεγνώρισαν σὰν στρατιωτικὸν τους ἐγκέφαλον; Στὸ ἐρώτημα αὐτὸ μᾶς ἀπαντᾷ σαφέστατα ὁ Ε. Ν. Ντζελέπης.

Ὁ Χόζινγκερ πῆρε μέρος στὸν πρῶτον παγκόσμιον πόλεμον σὰν εὐελπισ ἀξιωματικός. Ἡ πραγματικὴ ὁμῶς στρατιωτικὴ σταδιοδρομία ἄρχισε τὴν ἐποχὴ τοῦ χιτλερισμοῦ (σ. 5). Ἔφρασε νὰ γίνῃ ἀρχηγὸς τοῦ γραφείου ἐπιχειρήσεων τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου τοῦ χιτλερικοῦ στρατοῦ. Ἦταν ἀπὸ τοὺς λίγους χιτλερικοὺς στρατηγούς ποὺ εἶχαν τὸ δικαίωμα νὰ βγάζουν διαταγὰς στὸ ὄνομα τοῦ Φύρερ (σ. 26). Σχεδίασε τὴν χιτλερική ἐπίθεση κατὰ τῆς Ἀγγλίας, τῆς Τσεχοσλοβακίας, τῆς Αὐστρίας (σ. 28 - 19). Ὁ Χόζινγκερ κατὰστρωσε ἐπίσης τὰ σχέδια ἐπίθεσης κατὰ τῆς Γιουγκοσλαβίας, τῆς Ἑλλάδας καὶ τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως (σ. 30). Πολὺν ὄρθον τὸν χαρακτηρίζει ὁ Ντζελέπης σὰν τὸν «σχεδιαστὴν τοῦ πολέμου» (σ. 25). Ὁ στρατηγὸς

Χόζινγκερ ὑπῆρξε ὁ μεγάλος σχεδιαστὴς τῶν κατακτητικῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ γερομανικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ σὲ βάρος κυρίως τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης, ὁ ἄνθρωπος ποὺ προσπάθησε νὰ γίνῃ πραγματικότητα τὸ παλιὸ σύνθημα τῶν Γερομανῶν μιλιταριστῶν «Τὰχ νὰχ Ὀστεν». Ὁ ἄνθρωπος ποὺ εἶναι ὁ πιὸ στενὰ συνδεμένος μὲ τὴν χιτλερική ἐπιδρομὴ, ἔγινε μεταπολεμικὰ καὶ πάλι χρησιμότερος. Ἡ «εὐδικοτήτᾳ του» νὰ ὀργανώνει ἐπιδρομὰς σὲ βάρος τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, θεωρήθηκε τόσο ἀπὸ τοὺς ρεβανιστὲς τῆς Γερμανίας, ὅσο καὶ ἀπὸ τοὺς ἀντιδραστικοὺς φιλοπόλεμους κύκλους τῆς Δύσης σὰν «χρησιμότερον καὶ πολὺτιμον προσόν». Γιὰ τοὺς ἰμπεριαλιστικοὺς κύκλους τῆς Γερμανίας τὸ ἐπιτακτικὸν σύνθημα «ὁ δρόμος πρὸς ἀνατολὰς» δὲν ἄλλαξε. Γιὰ τοὺς ἐπιθετικοὺς κύκλους τῆς Δύσης οἱ ἀρπακτικὰς ὀρέξεις τῶν Γερομανῶν συναδέλφων τους ἱκανοποιοῦν καὶ τὰ δικά τους ὄνειρα γιὰ τὴν συντριβὴν τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως καὶ τῶν ἄλλων σοσιαλιστικῶν χωρῶν. Στὸ πρόσωπον τοῦ Χόζινγκερ ἐνσωματώθηκαν τὰ σχέδια καὶ οἱ ἐπαδιώξεις τῶν δυνάμεων τοῦ πολέμου. Ὁ Χόζινγκερ στὸ βιβλίον του «Befehl Im Widerstreit» ποὺ εἶδε τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος τὸ 1950, ἔγραφε ὅτι «τὸ νὰ συμβαδίσῃ κανεὶς μὲ τὴν Ρωσία σημαίνει τὸ τέλος τῆς Εὐρώπης» (σ. 247). Ὁ ἐχθρὸς τῆς εἰρηνικῆς συμβίωσης τῶν λαῶν Χόζινγκερ δὲν ἔγινε λοιπὸν τυχαῖα ἡγέτης τοῦ ΝΑΤΟ.

Ὅπως ἀποδεικνύει ὁ Ε. Ν. Ντζελέπης, ὁ Χόζινγκερ δὲν εἶναι μόνον ἓνας σχεδιαστὴς ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων, εἶναι καὶ ἓνας δοκιμασμένος ὀργανωτὴς μαζικῶν τρομακτικῶν πράξεων σὲ βάρος τῶν λαῶν. Τὸ 1942 ὁ Χίτλερ τοῦ ἀνέθεσε τὴν εὐθύνη τῆς συντριβῆς τῆς ἐθνικῆς ἀντίστασης τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης (σ. 34). Ἀναρίθμητα ἐγκλήματα διαπράχθηκαν ὕστερον ἀπὸ διαταγὰς του. Ὁ Κάιτελ στὴ δίκη τῆς Νυρεμβέργης ὁμολόγησε αὐτὸν τὸν ρόλον τοῦ Χόζινγκερ (σ. 42), ρόλον ποὺ τοῦ δίνει «τὸ δικαίωμα» γιὰ νὰ διεκδικεῖ πρωτεῖαν στὴν ὀργάνωση καὶ διεξαγωγὴν ἑνὸς νέου κατακτητικοῦ πολέμου.

Ὁ Ε. Ν. Ντζελέπης στὸ βιβλίον του «L' affaire Heusinger», ἀνατρέπει καὶ τὴν θεωρίαν τῶν νεοχιτλερικῶν, ὅτι δῆθεν αὐτοὶ ἦταν ἐκτελεστικὰ ὄργανα τοῦ Χίτλερ. Στὸ πρόσωπον τοῦ Χόζινγκερ βρίσκει ἀναρρίθμητα στοιχεῖα γιὰ νὰ τεκμηριώσῃ τὴν ἀλήθειαν πὼς οἱ σημερινοὶ νεοχιτλερικοὶ ὑπῆρξαν ἐνεργοὶ καὶ συνειδητοὶ φορεῖς τῶν χιτλερικῶν ἐγκλημάτων. Ἐπίσης ἀποδεικνύει τὸ πραγμαστικὸν νόημα τῆς διαφημιζόμενης «συννομοσίας τῶν στρατιωτικῶν» κατὰ τοῦ Χίτλερ, συννομοσίας ποὺ δὲν ἀπέβλεπε στὴν συντριβὴν τοῦ φασισμοῦ στὴν Γερμανία καὶ στὸν τερατισμὸν τῆς γερομανικῆς ἐπιδρομῆς. Ἀλλὰ καὶ σὲ αὐτὴ τὴν συννομοσίαν δὲν πῆρε μέρος ὁ Χόζινγκερ ὅπως διατείνεται. Ὁ Ε. Ν. Ντζελέπης ἀποδεικνύει ὅτι καὶ μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν τῆς συννομοσίας, ὁ Χόζινγκερ ἦταν ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ ἐμπιστὰ πρόσωπα τοῦ Χίτλερ (σ. 17 - 24). Ἔτσι ὁ συγγραφέας ἀνα-

τρέπει τὸν μῦθο τῆς «ἀντιχιτλερικότητος» τοῦ Χόζινγκερ ποὺ μὲ τόσο ζῆλο διαδίδει ὁ ἴδιος καὶ οἱ ὑποστηρικτές του. Τὸ ὄλο παρελθὸν τοῦ Χόζινγκερ μᾶς λέει ὁ Ντζελέπης, ἔρχεται νὰ δικαιώσει τὴν θέση τοῦ Ἀμερικανοῦ γερουσιαστῆ Β. Μόρς ποὺ τὸ 1961 δήλωνε: «Ἡ ὀνομασία τοῦ Χόζινγκερ σὰν προέδρου του μόνιμου στρατιωτικοῦ Συμβουλίου τοῦ ΝΑΤΟ, εἶναι προσβολὴ στὴν μνήμη χιλιά-

δων Ἀμερικανῶν στρατιωτῶν ποὺ ἔπασαν στὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ φασισμού» (σ. 48). Ὁ Ντζελέπης σωστὰ παρατηρεῖ ὅτι ἡ προσβολὴ αὐτὴ ἔγινε καὶ σὲ δάρος τῆς μνήμης τῶν ἑκατομμυρίων ἄλλων νεκρῶν στρατιωτῶν Συμμάχων, εἶναι προσβολὴ στὴν μνήμη τῶν δεκάδων ἑκατομμυρίων ἀθῶων θυμάτων τοῦ χιτλερισμοῦ.

Νίκος Ψυρούκης

ΑΝΔΡΕΑ Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ: «ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ»

Τὸ βιβλίο τοῦ κ. Ἀνδρέα Παπανδρέου, καθηγητῆ τῶν οἰκονομικῶν στὸ πανεπιστήμιο τῆς Καλιφόρνιας, ἀνήκει στὴ σειρά τῶν οἰκονομικῶν μονογραφιῶν ποὺ ἐκδίδει τὸ Κέντρο Οἰκονομικῶν Ἐρευνῶν πάνω στὰ θέματα τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας μὲ τὰ ὁποῖα καταπιάνεται.

Μὲ βάση διαπιστώσεις ἀπὸ τὰ στατιστικὰ δεδομένα τῆς ἐθνικῆς μας οἰκονομίας στὴ δεκαετία 1950 - 1960 ὁ συγγραφέας βάζει τρεῖς διαρθρωτικούς στόχους στὴ μακροοικονομικὴ ἀνάλυση τῆς περιόδου 1963 - 1972 ποὺ μποροῦν νὰ μεταβάλουν τὴ σημερινὴ συμμετοχὴ καθενὸς ἀπὸ τοὺς κλάδους τῆς οἰκονομίας στὸ ἀκαθάριστο ἐγχώριο προϊόν. Συνδυάζοντάς τους μὲ 4 ρυθμούς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως δηλαδὴ 21%, 22-23% καὶ 23,5-25% μᾶς παρουσιάζει κοντὰ στὸ πλούσιο βοηθητικὸ ὑλικὸ 12 διαδοχικὰ οἰκονομικὰ προγράμματα γιὰ τὴν περίοδο 1963 - 72.

Τὸ ὑλικὸ τοῦ βιβλίου χωρίζεται σὲ τέσσερα μέρη, τρία κεφάλαια καὶ ἓνα παράρτημα μὲ στατιστικούς πίνακες καὶ παρατηρήσεις πάνω στὶς μέθοδοις ποὺ χρησιμοποιήθηκαν.

Τὸ πρῶτο κεφάλαιο ἀναφέρεται στὴν ἐπισκόπηση τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας στὴν περίοδο 1950 - 1960.

Τόσο τὸ πρόβλημα τῆς νομισματικῆς σταθερότητας καὶ τοῦ ἰσοζυγίου τῶν πληρωμῶν, ὅσο καὶ οἱ διαρθρωτικὲς ἀδυναμίες τῆς ἐθνικῆς μας οἰκονομίας ἐπισημαίνονται μὲ τρόπο ποὺ δὲν ἀφήνει ἀμφιβολίες γιὰ τὴν κρισιμότητά τους, παρὰ τίς γνωστὲς διαβεβαιώσεις τῶν παραγόντων τῆς ἑλληνικῆς κυβέρνησης.

Μὲ τὴ στασιμότητα τῶν ἐξαγωγῶν μας στὰ ἐπίπεδα τῶν 259 δολλ. ἀπὸ τὸ 1950, τὴν ὑψηλὴ τους ἐμπορευματικὴ συγκέντρωση στὰ 5 γεωργικὰ προϊόντα καὶ τὴν αὐξητικὴ τάση τῶν εἰσαγωγῶν ποὺ διεύρυναν τὸ ἔλλειμμα τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου τῆς χώρας, χωρὶς ἀμφιβολία ἂν δὲν μεσολαβοῦσε ἡ αὐξηση τῶν ἄδηλων πόρων, δὲν θὰ ἀποφεύγονταν νέα κρίση τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν στενὰ συνδεδεμένη μὲ τὴ νομισματικὴ σταθερότητα, μᾶς λέει μὲ εἰλικρίνεια ὁ συγγραφέας.

Βλέπουμε λοιπὸν ξεκάθαρα καὶ ἀπὸ τὸ ὑπεύθυνο στόμα ἐπιστήμονα διακριμένου, ποὺ βασίζεται ἡ περίφημη νομισματικὴ σταθερότητα καὶ τί μπορεῖ νὰ κοστίζει στὴ χώρα τὸ δίπτυχο τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς: Ἀποκλεισμός τῶν ἐξαγωγίμων προϊόντων μας ἀπὸ τίς χώρες τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἐμπιστοσύνη στοὺς ἄδηλους πόρους, ποὺ ὁ χαρακτήρας τους γιὰ τὴν οἰκονομικὴ πρόοδο δὲν εἶναι παρὰ ἐπισημῆς ἀφοῦ κατὰ μεγάλο βαθμὸ ἐξαρτῶνται ἀπὸ ἐξωελλαδικούς οἰκονομικούς παράγοντες.

Παρὰ τὸν ἐτήσιο ρυθμὸ αὐξησης τοῦ κατὰ κεφαλὴ εἰσοδήματος μὲ 5,5% (μὲ τὸν τρόπο ποὺ ὑπολογίζεται), τὴν αὐξηση τῆς ἀποταμίευσης ἀπὸ 1,7% τὸ 1952 σὲ 12,8% τὸ 1960 καὶ τῶν ἀκαθαρῶν ἐπενδύσεων πάγιου κεφαλαίου ἀπὸ 14,3% τὸ 1952, σὲ 22,3% τὸ 1960, σὲ τιμὲς συντελεστῶν παραγωγῆς 1954 πάνω στὸ ἐγχώριο προϊόν, ἡ διάρθρωση τῆς οἰκονομίας μας ἐπισημαίνεται ὅτι διατηρεῖ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ὑπανάπτυξης.

Ἐνῶ οἱ οἰκοδομὲς καὶ οἱ μεταφορὲς ἀντιπροσωπεύουν τὸ 50% τῶν ἀκαθαρῶν ἐπενδύσεων τῆς περιόδου, ἡ βιομηχανία ἀπὸ τὸ 20% τὸ 1950 περιορίστηκε σὲ 8% τὸ 1960 καὶ μάλιστα ὅταν οἱ δημόσιες ἐπενδύσεις ποὺ τὸ 1950 ἀντιπροσώπευαν τὸ 36% τοῦ συνόλου τὸ 1960 καλύπτουν τὸ 37%.

Ὁ παραπαιστικὸς χαρακτήρας τῶν κυβερνητικῶν ἰσχυρισμῶν πάνω στὴν ἀληθινὴ εἰκόνα τῆς οἰκονομίας μας ξεσκεπάζεται καὶ μὲ τίς παρακάτω ἀδιαμφισβήτητες παρατηρήσεις τοῦ συγγραφέα:

Οἱ δαπάνες γιὰ τὴν Παιδεία ἀπὸ ποσοστὸ 2% τοῦ ἀκαθάρτου ἐγχώριου προϊόντος τὸ 1948 κατέβηκαν στὸ 1,5% τὸ 1961, ἐνῶ οἱ δαπάνες γιὰ τὴν ἄμυνα τὸ 1960 ἀντιπροσώπευαν τὸ 6% τοῦ ἀκαθάρτου προϊόντος.

Ἡ ἀνεργία ὑπολογίζεται σὲ 11% καὶ ἡ ἐποχιακὴ ἀγροτικὴ ἀνεργία κυμαίνονταν τὸ 1960 ἀπὸ 10% ἕως 25%.

Τὸ κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα ὑπολογίζεται πενταπλάσιο στὶς πόλεις ἀπὸ τίς ὄρεινὲς περιοχὲς ποὺ «προσεγγίζουν τὸ τῶν ἀσιατικῶν

χωρῶν», ἐνῶ ἡ μετανάστευση 58.837 ἀτ. τὸ 1961, ὑπολογίζεται σὰν ἓνα ἀπὸ τὰ σοβαρότερα ἐμπόδια γιὰ τὴ βιομηχανικὴ ἀνάπτυξη τῆς χώρας στὴν δεκαετία τῶν προγραμμάτων.

Τὸ δεύτερο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου ἀναφέρεται στὴ γενικὴ τοποθέτηση τοῦ προβλήματος τοῦ προγραμματισμοῦ τῆς κατανομῆς τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πόρων γιὰ τὴν γρήγορη ἀνάπτυξη.

Ἀφοῦ ἐξετάζεται ὁ προγραμματισμὸς τῶν διαθέσιμων πόρων σὰν πρόβλημα ἀριστοποίησης στὶς δοσμένες ἱστορικὲς συνθήκες, ἀναφέρεται ὅτι στὴν πράξη δὲν εἶναι παρὰ πρόβλημα μερικῆς ἀριστοποίησης ἀφοῦ ἀνάλογα μὲ τὸ κοινωνικοπολιτικὸ πλαίσιο ἢ ἱκανότητα ἀξιολόγησης κάθε ἀπόφασης καὶ ἡ γνώση τῶν συνεπειῶν τῆς εἶναι λίγο ἢ περισσότερο περιορισμένη.

Βέβαια καὶ στὴν καπιταλιστικὴ οἰκονομία, ὁ προγραμματισμὸς δὲν παρουσιάζεται μόνο σὰν πρόβλημα διαχρονικῆς κατανομῆς τοῦ εἰσοδήματος. Ἡ ἀπασχόληση, ἡ διανομὴ τοῦ εἰσοδήματος καὶ μὴ σειρὰ ἄλλοι παράγοντες μᾶς ἐνδιαφέρουν ἐξ ἴσου κ' ἀπ' ἐδῶ φαίνεται ἡ ἀποφασιστικὴ σημασία τοῦ παράγοντα φορέας.

Ἡ ἰδέα τοῦ οἰκονομικοῦ προγραμματισμοῦ ὄχι μόνο στὶς ὑπανάπτυχτες χώρες ποὺ ἀποζητοῦν τὸ γρήγορο ξεπέραςμα τῆς καθυστέρησης ἀλλὰ καὶ στὶς χώρες τοῦ ἀνεπτυγμένου μονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ ἔχει στὴν οὐσία ἐκτοπίσει τὶς ἀντιλήψεις τῆς αὐτόματης ρύθμισης τῶν ἀσύδοτων δυνάμεων τῆς ἀγορᾶς.

Τὸ θέμα σήμερα δὲν μπαίνει ἂν χρειάζεται ἢ ὄχι ὁ προγραμματισμὸς στὴν οἰκονομικὴ ζωὴ μᾶς χώρας, ἀλλὰ τί εἶδους προγραμματισμὸς γίνεται. Τί χαρακτηριστὰ ἔχει ὁ φορέας τοῦ προγράμματος, ποιὰ εἶναι ἡ ἔκταση τοῦ προγράμματος μακροοικονομικὰ καὶ μικροοικονομικὰ, ποιοὶ οἱ στόχοι του στὴν κοινωνικοπολιτικὴ ἀνάπλαση τῆς χώρας, παράγοντες ἀπὸ τοὺς ὁποίους καὶ τελικὰ κρίνεται ἡ πραγματώσῃ του.

Τὸ τρίτο κεφάλαιο ἀφιερώνεται στὴ διερεύνηση τοῦ οἰκονομικὰ ἐφικτοῦ ὀρισμένων ρυθμῶν ἀνάπτυξης τῆς ἐλληνικῆς οἰκονομίας.

Καὶ τὸ πιὸ φιλόδοξο ἀπὸ τὰ σχέδια τῆς μελέτης, αὐτὸ δηλαδὴ ποὺ μὲ βάση τὸ 1963 προβλέπει ἐτήσιο ρυθμὸ αὔξησης τοῦ ἀκαθαρίστου ἐγχωρίου προϊόντος σὲ τιμὲς συντελεστῶν παραγωγῆς 6,8% εἶναι ἐφικτό. Ἀκόμα καὶ τὰ 12 προγράμματα ἀνταποκρίνονται στὰ κριτήρια τῆς χρηματοδότησης τοῦ ἰσοζυγίου τῶν πληρωμῶν καὶ τῆς προσφορᾶς καὶ ζήτησης ἐργασίας.

Κρίνεται ἐπίσης ἀναγκαῖο ἡ βιομηχανία νὰ τύχει εἰδικῆς μεταχείρισης ὥστε νὰ ξεπεράσει τὸν τυπικὸ ρυθμὸ αὔξησης τῶν συντελεστῶν Chenery, ἐνῶ γιὰ τὴ γεωργία ὁ ρυθμὸς μείωσης θὰ πρέπει ταυτόχρονα νὰ εἶναι ἀργότερος ἀπὸ τὸν σημερινό.

Ἡ βασικὴ θέση τοῦ βιβλίου ὅτι μόνο μὲ τὴν ἐκβιομηχάνιση μπορεῖ ἡ χώρα νὰ ξεπεράσει τὴ σημερινὴ διαρθρωτικὴ ὑπανάπτυξη

τῆς οἰκονομίας καὶ νὰ μπεῖ στὸ δρόμο τῆς προόδου, εἶναι σωστὴ. Ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποψη τὸ βιβλίο τοῦ κ. Παπανδρέου στέκει ἀντίθετο στὴν πατροπαράδοτη θεωρία τῆς ἀντίδρασης καὶ τῶν ξένων ποὺ ἐνέπνευσε τὴν «πολιτικὴ» τῆς ὀλιγαρχίας στὴν περίοδο τοῦ μεταπολέμου.

Βέβαια τὰ 12 προγράμματα τοῦ βιβλίου μόνο σὰ μὴ μακροοικονομικὴ ἀνίχνευση θὰ πρέπει νὰ θεωρηθοῦν, μὰ καὶ σὰν τέτοια ἔχουν ἀξία γιὰ φανερώσουν ὄχι μόνο τὰ πλεονεκτήματα τοῦ ὀρθολογικοῦ σχεδιασμένου καταμερισμοῦ τῶν οἰκονομικῶν μας πόρων ἀλλὰ μᾶς δίνουν, ἔστω καὶ μερικὰ, μὴ ἰδέα ἀπὸ τὶς τεράστιες δυνατότητες γιὰ μὴ γρήγορη οἰκονομικὴ ἀνέλιξη ποὺ περιλαμβάνει ἡ ἐθνικὴ κοινωνικοπολιτικὴ ἀλλαγὴ, ποὺ μόνη μπορεῖ νὰ κινητοποιήσει τὴν περίσσια δημιουργικὴ δραστηριότητα τοῦ δουλευτῆ λαοῦ.

Ἡ ἐργασία τοῦ Α. Παπανδρέου διαφέρει ἀπὸ τὶς συνηθισμένες οἰκονομικὲς μελέτες ποῦναι κομμένες στὰ μέτρα κυβερνητικῶν παραγγελιῶν, καὶ στὰ ὄρια τοῦ χαρακτήρα τῆς διακρίνεται γιὰ τὴν εἰλικρίνειά της.

Γεγονὸς πάντως εἶναι πὼς ἡ ἔρευνα τοῦ συγγραφέα παραμένει προσδεμένη στὸ δοσμένο κοινωνικοπολιτικὸ καλούπι γι' αὐτὸ καὶ τὰ συμπεράσματά της καὶ οἱ στόχοι της σὲ καμιά περίπτωση δὲν θάπρεπε νὰ θεωρηθοῦν πὼς ἀντιπροσωπεύουν τὴν οἰκονομικὴ κατάσταση τῆς χώρας σ' ὅλο τῆς τὸ β ἄ θ ο ς.

Τόσο στὸ ζήτημα τῆς χρηματοδότησης τῶν προγραμμάτων, ὅσο στὸ ζήτημα τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου θὰ μπορούσε ἡ μελέτη νὰ ἦταν πιὸ θαρραλέα καὶ «ἐπιστημονικὴ».

Ἐνῶ ὑπογραμμίζει ὁ συγγραφέας τὴν ἀνάγκη τῆς ἐξωτερικῆς βοήθειας, εἶναι ἀλήθεια πὼς δὲν τὴν παρουσιάζει sine qua non ἀλλὰ δὲν ἐπιχειρεῖ στὸν ὑπολογισμὸ τῶν ἐγχωρίων κεφαλαίων πρὸς δυνατὴ ἐπένδυση νὰ κατατάξει τὰ ὑπερκέρδη τῶν ξένων μονοπωλίων ποὺ χάνονται ἀπὸ τὸν τόπο καὶ ποὺ μπορεῖ μὲ πολιτικὰ μέσα νὰ χρησιμοποιηθοῦν πρὸς ὄφελος τῆς οἰκονομικῆς μας ἀνάπτυξης. Μήτε σταθμίζει τὸ ὄφελος γιὰ τὸ ἐμπορικὸ μας ἰσοζύγιο ποὺ θάχει ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἐμπορίου μὲ τὸ ἀνατολικὸ μπλόκ ἢ τὴν οἰκονομία μᾶς πολιτικῆς ἀποδέσμευσης ἀπὸ στρατιωτικοὺς συνασπισμοὺς γιὰ τὶς κρατικὲς ἐπενδύσεις.

Ἀπὸ ὅ,τι γνωρίζουμε ἡ ἐργασία τοῦ κ. Α. Παπανδρέου εἶναι ἡ πρώτη σοβαρὴ οἰκονομικὴ μελέτη στὰ προβλήματα τῆς οἰκονομικῆς μας ἀνάπτυξης. Κοντὰ στὶς χρήσιμες πληροφορίες ποὺ δίνει γύρω στὰ θέματα ποὺ θίξαμε παραπάνω, φέρνει τὸν Ἑλληνα οἰκονομικὸ σ' ἄμεση ἐπαφὴ μὲ τὴν τελευταία λέξη τῶν μεθόδων τῆς ἀστικῆς οἰκονομικῆς σκέψης, ποὺ ἔρχεται ν' ἀντικαταστήσει καὶ στὸν τόπο μας τὶς γνωστὲς θεωρίες τοῦ φιλελευθερισμοῦ.

Μ' ὅλες τὶς τεχνικὲς δυσκολίες ποὺ δυνατό νὰ παρουσιάζει στὸ μὴ εἰδικό, τὸ βιβλίο «Στρατηγικὴ Οἰκονομικῆς Ἀναπτύξεως τῆς Ἑλλάδος» εἶναι βοήθημα ποὺ ἀξίζει νὰ μελετηθεῖ.

Παναγιώτης Λαλιώτης

Γιόφτσοκ - "Οϊζερμαν, Στσιπάνωφ: Σύνομη 'Ιστορία τῆς Φιλοσοφίας, Τόμος Ι, μεταφ. Α. Β. Κωνσταντίνου, ἐκδόσεις 'Ἐπίκουρος, Ἀθήνα 1963 σελ. 238.

Πρόκειται γιὰ τὸ πρῶτο μέρος τοῦ ἔργου, ποὺ θὰ ὀλοκληρωθεῖ μὲ τὴν ἔκδοση δύο ἀκόμη τόμων. Περιλαμβάνει ἓνα κεφάλαιο γιὰ τὸ ἀντικείμενο, τὴ μέθοδο καὶ τὴ σημασία τῆς 'Ιστορίας τῆς Φιλοσοφίας, τὴ φιλοσοφία στὶς χῶρες τῆς ἀρχαίας ἀνατολῆς στὴ δουλοκτητικὴ ἐποχὴ, τὴ φιλοσοφία στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα καὶ τὴ Ρώμη, τὴ φιλοσοφία στὴν ἐποχὴ τῆς φεουδαρχίας, τὴ φιλοσοφία στὴν Εὐρώπη τοῦ 15ου καὶ 16ου αἰ., καθὼς καὶ τοῦ 17ου καὶ 18ου αἰῶνα, φτάνοντας ὡς τοὺς Γάλλους ὑλιστὲς Ντιντερώ, Ἐλδέτιους κλπ. Πρόκειται γιὰ πολὺ κατατοπιστικὸ βιβλίον, ὅπου πέρα ἀπὸ τὰ οἰκεία σὲ μᾶς ρεύματα, θὰ βρεῖ κανεὶς πολὺτιμα στοιχεῖα καὶ ἀπόψεις γιὰ τὴ φιλοσοφία στὴν Ἰνδία, στὴν Κίνα, γενικὰ στὴν Ἄπω Ἀνατολή, καθὼς καὶ στὴν Κεντρικὴ Ἀσία, δηλαδὴ γιὰ περιοχὰς ποὺ εἶχαν ἀναπτύξει ἀξιόλογη φιλοσοφικὴ σκέψη καὶ ποὺ ἐμεῖς τὶς ἀγνοοῦμε. Τὸ βιβλίον εἶναι γραμμένον μὲ σαφήνεια, πλούσιο σὲ περιεχόμενον καὶ ἡ μετάφραση ἐξαιρετικὰ φροντισμένη στὴ γλῶσσα καὶ μὲ χρήσιμες προσθήκες καὶ ὑποσημειώσεις.

Κ. Π.

Ε. Κάμκε: Θεωρία τῶν Συνόλων, μετ. Δ. Γκιόκα, πρόλογος Καθηγ. Σ. Ζερβού. Ἐκδ. Καραβία, Ἀθήνα 1963. Σελ. 180.

Ἐκυκλοφόρησε καὶ στὴ γλῶσσα μας τὸ γνωστὸ βιβλίον τοῦ καθηγητῆ Κάμκε ποὺ ἀποτελεῖ μιὰ περιεκτικὴ εἰσαγωγὴ στὴ θεωρία τῶν συνόλων. Περιλαμβάνει: Τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῆς θεωρίας τῶν συνόλων. Τὰ σύνολα καὶ οἱ πληθάρηθμοι αὐτῶν. Διατεταγμένα σύνολα καὶ οἱ τύποι διατάξεως αὐτῶν. Σύνολα καλῶς διατεταγμένα καὶ οἱ διατακτικοὶ τῶν ἀριθμοί. Πρόκειται γιὰ φροντισμένη μετάφραση μὲ ἀποσαφηνίσεις καὶ ἐπεξηγηματικὰς ὑποσημειώσεις τοῦ μεταφραστή.

Κ. Π.

Κώστα Τριανταφύλλου: Μικρασιατικὴ καταστροφὴ (εἰσαγωγὴ εἰς τὴν ἱστοριογραφικὴν θεώρησιν τοῦ θέματος), Ἀθήναι 1962, σελ. 191.

Ὁ συγγραφέας κάνει μιὰ λεπτομερειακὴ παρουσίαση πολλῶν ἱστορικῶν μελετῶν καὶ ἀπομνημονευμάτων ποὺ ἔχουν γραφεῖ πάνω στὸ θέμα. Δὲν γίνεται κριτικὴ ἀνάλυση τῶν ἀναφερόμενων ἔργων. Τὸ βιβλίον χωρίζεται σὲ τέσσερα μέρη μὲ βάση τὰ προβλήματα ποὺ δημιουργήθηκαν στὸν συγγραφέα ἀπὸ τὴν μελέτη τῆς μικρασιατικῆς ἐκστρατείας. Τὸ εἰσαγωγικὸ μέρος ἀφορᾷ τὴν σημασία τῆς ἐκστρατείας, τὸ δεύτερον ἀναφέρεται στὸ πρόβλημα ἂν ἔπρεπε νὰ γίνει αὐτή, στὸ τρίτον

σημειώνονται οἱ παράγοντες ποὺ, κατὰ τὸν συγγραφέα, ὀδήγησαν στὴν ἀποτυχία τῆς καὶ τὸ τέταρτο καὶ τελευταῖον μέρος ἀσχολεῖται μὲ τὴν πολιτικὴν τοῦ Δ. Γούναρη. Ὁ τρόπος ποὺ παρουσιάζονται οἱ ἀπόψεις τῶν ἄλλων ἱστορικῶν, δημιουργοῦν τὴν ἐντύπωση ὅτι ὁ συγγραφέας εἶναι ὑποστηρικτὴς τῶν γνωστῶν ἀπολογητικῶν ἀντιλήψεων ὑπὲρ τῆς μικρασιατικῆς ἐκστρατείας.

Ε. Ν.

Recherches Internationales: La Cybertétique, Ed. de la Nouvelle Critique, Paris 1962, σελ. 208.

Μιὰ συλλογὴ ἀπὸ μελέτες πάνω στὸ πρόβλημα τῆς Κυβερνητικῆς. Μεταξὺ τῶν ἄλλων σημειώνουμε: Μηχανισμοί, αὐτόματα διεύθυνση, Κυβερνητικὴ. Φιλοσοφικὰ καὶ κοινωνικὰ προβλήματα τῆς Κυβερνητικῆς. Ὑλιστικὴ καὶ ἰδεαλιστικὴ ἀντίληψη τῆς ἐννοίας τῆς πληροφορίας. Ἡ Κυβερνητικὴ στὴ φυσιολογία καὶ ἰατρικὴ, οἰκονομικὴ κυβερνητικὴ στὴν ὑπηρεσία τῆς σχεδιοποίησης κλπ.

Κ. Π.

Lucien Sève: La Philosophie Française Contemporaine Editions Sociales, Paris 1962, σελ. 352, τιμὴ 14,50 N.F.

Ὁ γνωστὸς Γάλλος μαρξιστὴς Lucien Sève, σκιαγραφεῖ τὴν πορεία τῆς γαλλικῆς φιλοσοφίας ἀπὸ τὸ 1879 ὡς τὶς μέρες μας. Στὸ καθαυτὸ κείμενον προτάσσεται μιὰ εἰσαγωγὴ 75 σελίδων μὲ θέμα «Φιλοσοφία καὶ πολιτικὴ». Στὸ πρῶτον κεφάλαιον ἐξετάζεται ἡ κατάπνιξη τοῦ ὑλισμοῦ καὶ ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἰδεαλιστικῆς φιλοσοφίας στὸ 19ο αἰῶνα. Ἀκολουθεῖ ἓνα κεφάλαιον γιὰ τὸ μεταγενέστερον μετασχηματισμὸν τῆς γαλλικῆς φιλοσοφίας. Σὲ συνέχεια ἐξετάζεται ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ὑλισμοῦ ἀπὸ τὸ 1920, τοῦ ἰδεαλισμοῦ, τῆς καθολικῆς φιλοσοφίας καὶ τοῦ «τρίτου δρόμου». Τὸ βιβλίον κλείνει μὲ γενικὰ συμπεράσματα.

Κ. Π.

Π. Ι. Κλίμοβιτς: Ἰσλάμ, Μόσχα 1962 σ. 288

Φιλοσοφικὴ μελέτη ποὺ βασίζεται σὲ πλούσιο ἱστορικὸ ὕλικον καὶ στὴν συνεισφορὰ πολλῶν μελετητῶν τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως, τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀνατολῆς. Ὁ συγγραφέας δείχνει τὶς ρίζες τῆς ἰσλαμικῆς ἰδεολογίας καὶ ἀναφέρεται στοὺς ἱστορικοὺς λόγους τῆς ἐμφάνισής της. Ἀποδίδει τὴν γέννησίν της στὴν ἀποσύνθεση τῆς πατριαρχικῆς κοινωνίας στὴν Ἀραβία καὶ τὴν ἐμφάνισιν τῆς ταξικῆς κοινωνίας. Ἀναφέρεται στοὺς λόγους ποὺ ὁ μωαμεθανισμὸς ἔγινε ἡ ἰδεολογία τῆς φεουδαρχικῆς κοινωνίας στὴν Ἑγγὺς καὶ Μέση Ἀνατολή καὶ στὶς αἰτίες ποὺ τὸν ἔκαναν θρησκείαν πολλῶν λαῶν. Ὁ συγγραφέας προβληματίζεται καὶ στὸ θέμα τῆς σύγχρονης ἐξέλιξης τῆς ἰδεολογίας τοῦ Ἰσλάμ.

Π. Ρ.

Γιάννη Κοσπεντάρη: Τὸ δασικὸ πρόβλημα τῆς Εὐρυτανίας, Ἀθήνα 1962, σ. 71.

Οικονομικοκοινωνικὴ μελέτη γιὰ τὸν δασικὸ πλοῦτο τῆς Εὐρυτανίας. Ὁ συγγραφέας ἀναπτύσσει τοὺς λόγους τῆς μεγάλης σημασίας τοῦ δασικοῦ πλοῦτου γιὰ τὴν οἰκονομία τῆς περιοχῆς, ἐρευνᾷ τὴν κρατικὴ πολιτικὴ, τὸ ζήτημα τῆς δασικῆς ἰδιοκτησίας, τὰ προβλήματα τῆς συγχρονισμένης καὶ ἐπιστημονικῶς ὀργανωμένης δασοπονίας στὴν Εὐρυτανία. Συνδέει τὴν δασικὴ ἀναγέννηση μὲ τὴν τουριστικὴ ἀνάπτυξη καὶ ἐκφράζεται ὑπὲρ τῆς συνεταιριστικῆς ἐκμετάλλευσης τῶν δασῶν.

Κ. Χ.

Φώτου Γιοφύλλη: «Ἱστορία τῆς νεοελληνικῆς τέχνης». Ἀθήνα (1962—63) Τόμ. Α' σελ. 312. Ἐκδόσεις «Τὸ Ἑλληνικὸ βιβλίον».

Μὲ τὸ ἔργο αὐτὸ ὁ Φώτος Γιοφύλλης θέλει νὰ δώσει μιὰ συνθετικὴ εἰκόνα τῶν διεργασιῶν ποὺ προηγήθηκαν στὴν διάρκειά τοῦ ἐλεύθερου ἐθνικοῦ μας βίου γιὰ τὴν πρόοδο τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν. Θέλει δηλαδὴ νὰ μᾶς σκιαγραφήσει τὴν ἱστορικὴ ἐξέλιξη τῆς ζωγραφικῆς, Γλυπτικῆς, Χαρακτικῆς, Ἀρχιτεκτονικῆς καὶ Διακοσμητικῆς ἀπὸ τὸ 1821 ὡς τὰ 1941. Στὴν εἰσαγωγή ὁ συγγραφέας κάνει μιὰν ἀναδρομὴ στὴν κλασσικὴ ἀρχαιότητα γιὰ νὰ προσδιορίσει τὰ ἰδιαίτερα γνωρίσματα τῶν Καλῶν Τεχνῶν καὶ νὰ διασημάνει τὶς προεκτάσεις τους στὸν κατοπινὸ καλλιτεχνικὸ βίον τῆς Ἀναγέννησης, ὄχι μόνον στὴν Ἑλλάδα, παρὰ κι ἔξω ἀπ' αὐτήν. Ὑστερα μιλάει γιὰ τὶς ἐκδηλώσεις τῶν νεοελληνικῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν στὸ Βυζάντιο καὶ τὴν Τουρκοκρατία καθὼς καὶ τὶς ἐπιδράσεις ποὺ δέχτηκαν καὶ τὶς ἀπηχῆσεις ποὺ εἶχαν στὴ διαμόρφωση τῆς ἐθνικῆς εὐαισθησίας. Στὸ δεύτερο μέρος ἀσχολεῖται μὲ τὰ εἰκαστικὰ φαινόμενα στὴν ἐποχὴ τοῦ 21, ὅπως καὶ στὴ μεταπελευθερωτικὴ Ἑλλάδα ὡς τὰ 1860 περίπου. Τὸ τρίτο μέρος εἶναι ἀφιερωμένο στὸν κλασσικισμό καὶ τὸ ρεαλισμὸ στὴν περίοδο 1861-1901. Σ' αὐτὸ γίνεται λόγος γιὰ τὴν Γερμανικὴ ζωγραφικὴ στὸ 19ο αἰῶνα, γιὰ τὶς Γαλλικὲς καὶ Ἰταλικὲς ἐπιδράσεις, γιὰ τὸ Νικηφόρο Λύτρα, τὸν Νικόλ. Γύζη, καὶ Γεώργ. Ἰακωβίδη, ποὺ ἀκμάζουν καὶ δημιουργοῦν κάτω ἀπ' αὐτὸ τὸ καλλιτεχνικὸ κλίμα.

Ἐντύπωση κάνει ἀκόμα καὶ ἡ διεξοδικὴ βιβλιογραφία ποὺ παραθέτει ὁ συγγραφέας στὸ τέλος κάθε ἐποχῆς ποὺ ἐξετάζει. Ἐτσι τὸ βιβλίον, πέρα ἀπὸ τὶς ὁποῖες θέσεις ἢ ἀπόψεις γιὰ τὰ ποικίλα θέματα ποὺ θίγει, ἀποκτᾷ καὶ τὴν ἀπαραίτητη ἱστορικὴ τεκμηρίωση.

Ἡ ἔκδοσις καὶ τοῦ Β' τόμου τῆς «Ἱστορίας τῆς νεοελληνικῆς τέχνης» τοῦ Φ. Γιοφύλλης θὰ εἶναι μιὰ συνολικὴ πολὺτιμη εἰσφορὰ στὸ εἶδος τῆς, ποὺ θὰ δείχνει τὴν ὀρμητικὴν πρόοδο τοῦ ἔθνους στὴν περιοχὴ τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν καὶ θὰ συμβάλλει στὴ γενικότερη μελέτη τοῦ πνευματικοῦ μας πολιτισμοῦ.

Μ. Γ.

Χαρίλαου Μάνου: Ὁ Σύγχρονος Καπιταλισμός. Ἀθήνα Νοέμβριος - Δεκέμβριος 1961.

Μιὰ ἐκλαϊκευμένη ἐπιστημονικὴ ἐξέταση τῶν κυρίων προβλημάτων τοῦ σύγχρονου καπιταλισμοῦ καὶ τὰ ἐπακόλουθά του στὶς κοινωνικοπολιτικὲς σχέσεις.

Τὰ κεφάλαια τοῦ βιβλίου ἀναφέρονται στὰ: Νέα στοιχεῖα τοῦ καπιταλισμοῦ, στὴν ἔνταση τοῦ κρατικο-μονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ, στὴν ἐπίδραση τῆς νέας τεχνικῆς στὸ σύγχρονο καπιταλισμὸ, στὴ δημιουργία τῶν εὐρύτερων οἰκονομικῶν χώρων, στὸν ἀνταγωνισμό τῶν δύο κόσμων καὶ στὴν ἐπίδρασή του στὸ σύγχρονο καπιταλισμὸ, στὴ δημοκρατία καὶ στὸ ρόλο τῆς στὶς σημερινὲς μας οἰκονομικὲς σχέσεις.

Τὸ βιβλίον παραθέτει καὶ πλούσιο βιβλιογραφικὸ ὑλικὸ ὅπου καταγράφονται τὰ σπουδαιότερα ἔργα τῆς σύγχρονης βιβλιογραφίας ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ τὰ προβλήματα καὶ τὶς ἐξελίξεις τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ συστήματος.

Π. Λ.

Δημήτρη Δεμερτζή — Σπύρου Κοκκίνη. «Τὸ Εἰκοσιένα στὴν Εὐβοία». σελ. 124.

Ἀνάμεσα στὰ βιβλία ποὺ πρὶν ἀπὸ λίγους μῆνες κυκλοφόρησαν γύρω ἀπὸ τὴν ἐθνικὴ ἐπανάσταση τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων, εἶναι καὶ «Τὸ Εἰκοσιένα στὴν Εὐβοία» τῶν Δημήτρη Δεμερτζή - Σπύρου Κοκκίνη. Τὸ βιβλίον αὐτό, ποὺ ἀπὸ κοινοῦ παρουσιάζουν οἱ δυὸ ἀθόρυβοι πνευματικοὶ ἐργάτες τοῦ εὐβοϊκοῦ χώρου, στηρίζεται σ' ἓνα ἀνέκδοτο ἀπομνημόνευμα τοῦ Ἰωάννου Οἰκονόμου καὶ στὴν ἐκδομένη ἱστορία (Χαλκίδα 1892) τοῦ Ἰωάν. Μαυρομμάτη. Ἀπ' αὐτὴ τὴν πλευρὰ ἡ χρησιμότητά του εἶναι πολὺτιμη, προπαντὸς στὰ πλαίσια τοῦ τοπικοῦ ἐνδιαφέροντος, πέρα ἀπὸ τὰ ὅποια κενὰ ἢ σφάλματα τῶν δυὸ Εὐβοέων ἀπομνημονευματογράφων τοῦ 21. Οἱ συγγραφεῖς ὡστόσο δὲν παρουσίασαν τὰ κείμενα ἀσυγχρόνιστα, ἀλλὰ τὰ σχολίασαν καὶ τὰ διόρθωσαν ὅπου ἔπρεπε σύμφωνα μὲ τὶς νεότερες ἱστορικὲς ἐρευνες. Τὸ βιβλίον διαρθρώνεται ἀπὸ τὰ ἐξῆς κεφάλαια: Ἐνα προλογικὸ σημείωμα, μιὰ εἰσαγωγή — σύντομο διάγραμμα τῆς Ἐπανάστασης τοῦ 21 στὴν Εὐβοία, βιογραφικὰ-κριτικὰ τοῦ Ἰωάν. Οἰκονόμου μὲ τὸ ἀνέκδοτο «Ἱστορικὸν σημείωμα περὶ τῆς ἐν Εὐβοίᾳ Ἐπαναστάσεως», βιογραφικὰ-κριτικὰ Ἰωάν. Μαυρομμάτη μὲ τὴν «Ἱστορία τοῦ ἀγῶνος τῆς ἐν Εὐβοίᾳ Ἐπαναστάσεως», ἐπίμετρο, ἀνέκδοτα ἔγγραφα ἀγωνιστῶν καὶ βιβλιογραφία. Τὰ σχόλια τῶν συγγραφέων εἶναι ἀπλὰ καὶ ἡ εἰσαγωγή ἀρκετὰ κατατοπιστικὴ, ἀν καὶ ὀρισμένες συγχύσεις, ὅπως τοῦ Μαυρομμάτη γιὰ τὴ Φιλόμουσο Ἐταιρία, δὲν διευκρινίζονται ἐπαρκῶς. Ἀξίζει ὡστόσο νὰ μνημονευθεῖ πὼς τὸ «Εἰκοσιένα στὴν Εὐβοία» εἶναι μιὰ σημαντικὴ προσφορὰ γιατί εἶναι ὁ πρῶτος τόμος μιᾶς προγραμματισμένης σειρᾶς ποὺ θὰ ἐκδοθεῖ γιὰ νὰ βοηθήσει στὸν ἐκπολιτιστικὸν προβληματισμὸ τῆς περιοχῆς.

Μ. Γ.